

Osvrti, recenzije, prikazi

Vladimir Strugar

Uspješan rad Akademijinog Zavoda u Bjelovaru u teškim okolnostima

Zavod za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti redovito je predstavljao bjelovarskoj javnosti knjige koje je objavljivao u biblioteci *Posebna izdanja Zavoda HAZU u Bjelovaru* i znanstveni časopis *Radovi Zavoda u Bjelovaru*. Međutim, u posljednje dvije godine to je, nažalost, izostalo. U teškim okolnostima u kojima teku životi – ali se, nažalost, i gase – to nije bilo moguće; pandemija koronavirusa nasilno je prekinula mnoge aktivnosti, kako gospodarske tako i znanstveno-kulturne. Stoga ćemo sažeto prikazati četiri knjige koje su objavljene u biblioteci *Posebna izdanja Zavoda HAZU u Bjelovaru* (2020.- 2021.) i dva broja časopisa *Radovi Zavoda HAZU u Bjelovaru* (broj 14/2020. i broj 15/2021.).

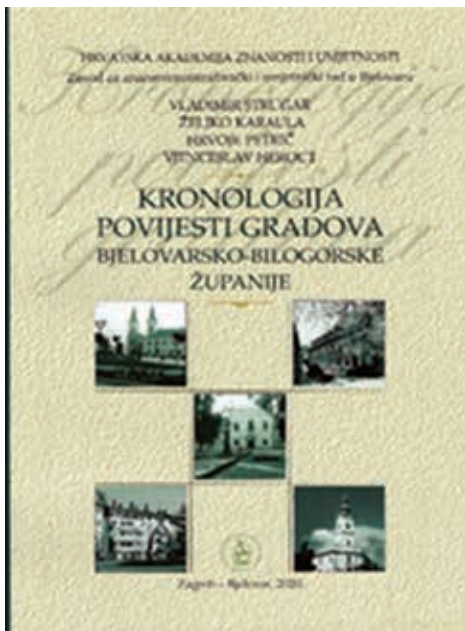
Kriza uzrokovana pandemijom ubrzala je tranziciju nastavnog procesa i postavila uvjet prilagodbe svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. Odgovarajući na izazove, grupa autora priredila je knjigu *Školovanje od kuće i nastava na daljinu u vrijeme HR-COVID-19*. u izdanju Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i

umjetnosti, Hrvatskog pedagoškog društva i nakladničke kuće Element d.o.o. Zagreb. Knjiga je objavljena u ediciji *Posebna izdanja Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad* (2020., knjiga 11), a glavni i odgovorni urednik je prof. dr. sc. Vladimir Strugar.

Četrnaest je znanstvenika iz područja pedagogije, sukladno profesionalnoj i ljudskoj odgovornosti, krenulo u potragu za odgovorima na pitanja koja su se u novonastaloj situaciji javila u području odgoja i obrazovanja. U svojim su se nastojanjima usmjerili na proces učenja kod kuće i nastavu na daljinu, istraživali su iskustva iz različitih perspektiva (učeničke, roditeljske, učiteljske) i odnose među učenicima s posebnim naglaskom na prijateljske međuvršnjačke odnose, promišljali su o odgojnim izazovima u doba krize, o procesu vrednovanja kao i *online* usavršavanju učitelja te bezgraničnim mogućnostima Internet galaksije u nastavi na daljinu.

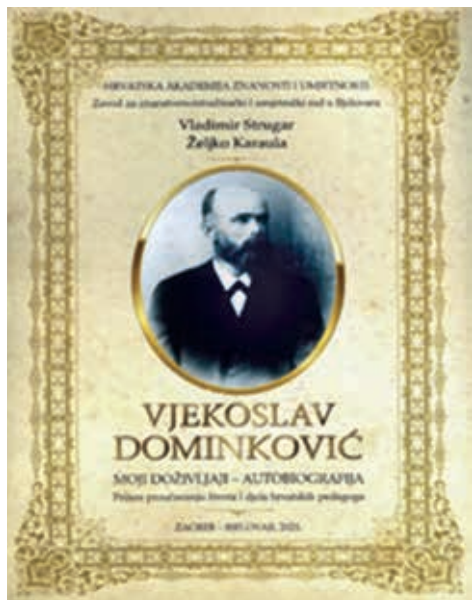
Autori tekstova vode čitatelja prema shvaćanju nove uloge učenika, roditelja, škole i obitelji u doba globalne krize radi održavanja odgojno-obrazovnog procesa. Ona je značajan prinos pedagogiji iz perspektive nastave na daljinu i školovanja od kuće.

U knjizi *Kronologija povijesti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije* čiji su autori Vladimir Strugar, Željko Karaula, Hrvoje Petrić i Vjenceslav Herout (2020., knjiga 12) prikazuju se ključni povijesni podatci o pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije od utemeljenja svakog grada do suvremenih dana. Knjiga je nastala na temelju zaključaka sa znanstveno-stručnog skupa *Prilozi za povijest gradova Bjelovarsko-bilogorske županije* koji je održan 2018. godine. Glavni i odgovorni urednik knjige je prof. dr. sc. Slobodan Kaštela, a urednik je prof. dr. sc. Vladimir Strugar.

Sadržaj knjige *Kronologija povijesti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije* strukturiran je u šest poglavlja. U prvom je poglavlju uvodna studija prof. dr. sc. Vladimira Strugara pod nazivom *Prošlost, sadašnjost – za budućnost* u kojoj autor pregledno prikazuje do sada objavljena relevantna djela o pojedinim temama, primjerice, o sakralnim objektima; zdravlju, odgoju i obrazovanju, kulturi i sportu; sportskim društvima, znamenitim osobama i drugima. Slijedi pet poglavlja u kojima autori kronološki prikazuju ključne povijesne događaje s područja pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije. Kronološki prikaz povijesti Bjelovara, Garešnice i Grubišnog Polja pripremio je dr. sc. Željko Karaula, prof. dr. sc. Hrvoje Petrić piše o ključnim događajima na području Čazme, a dr. sc. Vjenceslav Herout na području Daruvara.

Recenzenti su ocijenili da se ova kronologija odlikuje metodološkim pristupom te da je ona među prvim napisanim kronologijama o jednoj županiji nakon njihova stvaranja 1993. godine. Knjiga je pouzdan vodič za temeljito upoznavanje prošlosti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije.

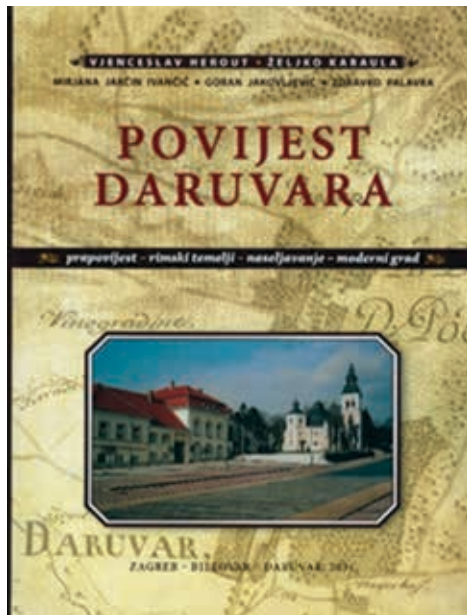
Vladimir Strugar i Željko Karaula napisali su knjigu *Vjekoslav Dominković: Moji doživljaji – Autobiografija: Prinos proučavanju života i djela hrvatskih pedagoga* (2021., knjiga 13), čiji je glavni i odgovorni urednik akademik Dragutin Feletar.

Knjiga ima dvije cjeline. U prvoj cjelini dr. sc. Željko Karaula prikazuje povijesni kontekst školovanja, učiteljskog rada i djelovanja među hrvatskim učiteljstvom pedagoga Vjekoslava Dominkovića (1852. – 1944.). Opisuje osobitosti njegova školovanja, posebice u bečkom Pädagogiumu (1872. – 1875.) koji je vodio poznati europski pedagog Friedrich Dittes, a potom i Dominkovićev učiteljski rad. U toj cjelini prof. dr. sc. Vladimir Strugar prikazuje učiteljski i pedagoški rad Vjekoslava Dominkovića. Ukazuje na važnost Dominkovićeva rada za razvoj hrvatskog školstva koji se posebno zalagao za koncept građanske škole, odgoj i obrazovanje djevojaka, reformu škole, promjenu metoda

rada u nastavnom procesu, adekvatno obrazovanje učitelja i poboljšanje njegova društvenog položaja. Taj je dio teksta opremljen popisom važnijih djela Vjekoslava Dominkovića i odabirom dijelova iz njegova pedagoškog djela.

U drugoj je cjelini knjige tekst Vjekoslava Dominkovića *Moji doživljaji – Autobiografija*, koji je autorima poslužio kao inspiracija za pisanje ovog djela. Dominković je prikazao neka obilježja tadašnje prosvjetne inspekcije, vlastito školovanje i obavljanje funkcije ravnatelja te vlastitu viziju promjene školskog sustava.

Knjiga će nedvojbeno pridonijeti boljem razumijevanju procesa i odnosa među hrvatskim učiteljstvom u drugoj polovini 19. i početkom 20. stoljeća te revalorizirati učiteljski stručni rad u povijesti hrvatske pedagogije i školstva.

U seriji pod nazivom *Pet monografija o pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije* Akademi-

jin je Zavod u Bjelovaru pripremio i treću knjigu iz te serije nakon monografije *Povijest Bjelovara* (2013.), *Povijest Grubišnog Polja* (2019.) pod nazivom *Povijest Daruvara: prapovijest, rimski temelji, naseljavanje, moderni grad* (2021., knjiga 14). Autori knjige su dr. sc. Vjenceslav Herout i dr. sc. Željko Karaula i troje suradnika: mr. sc. Mirjana Jakčin Ivančić, dr. sc. Goran Jakovljević i dr. sc. Zdravko Palavra. Glavni i odgovorni urednik knjige bio je prof. dr. sc. Slobodan Kaštela, a urednik prof. dr. sc. Vladimir Strugar.

Sadržaj knjige strukturiran je u jedanaest međusobno povezanih cjelina. Dr. sc. Vjenceslav Herout i dr. sc. Željko Karaula, nositelji projekta, pripremili su osam poglavlja. Prikazali su geografska i prirodna obilježja daruvarskog područja, zatim povijesna obilježja od kraja 17. do početka 20. stoljeća s posebnim osvrtom na djelovanje vlastelina i plemića Antuna Jankovića i vlastelinske obitelji Tüköry te političara Mirka Grahovca kao i događaje u Daruvaru u jugoslavenskoj državi od 1918. do 1941., ističući povijesnu važnost seljačkih nemira 1920. godine, razdoblje šestosječanjske diktature i Prvog i Drugog svjetskog rata. Prikazuje se razvoj gospodarstva, školstva, kulture, sporta, a nezaobilazna je tema i vjerski život. Autori su kronološki prikazali događaje u Daruvaru u socijalističkoj Jugoslaviji od 1945. do 1990. godine da bi završili vjerodostojnim prikazom stanja u Daruvaru tijekom stvaranja hrvatske države i Domovinskog rata. Prikazane su još dvije zanimljive i važne teme, a to su kulturna baština i povijest naselja koja teritorijalno obuhvaća Grad Daruvar.

Značajni su prilozi troje suautora. Dr. sc. Goran Jakovljević prikazuje arheološke i povijesne spoznaje o postanku Daruvara; dr. sc. Zdravko

Palavra o daruvarskom području od početka 15. do kraja 17. stoljeća (razdoblje osmanske vladavine), a mr. sc. Mirjana Jakčin Ivančić prikazuje povijesna i suvremena obilježja zelenila Daruvara.

Monografija *Povijest Daruvara* i njegovog šireg područja najtemeljiti je znanstveno djelo napisano do sada. Opsežna povijesna građa prikazana je uglavnom kronološki, ali s razrađenim problemskim pristupom i kontekstualnom obradom. Djelo o povijesti Daruvara značajan je doprinos poznavanju hrvatske historiografije o našim gradovima.

S obzirom na različite teme, primjenu znanstvene metodologije te pozitivne recenzije svaka je od navedenih knjiga svojevrsan znanstveni prinos zavičajnoj i nacionalnoj historiografiji te poticaj za nova istraživanja.

Zavod u Bjelovaru objavio je i dva broja časopisa *Radovi Zavoda u Bjelovaru*.

Radovi Zavoda HAZU u Bjelovaru, br. 14/2020. inspiriran je znanstvenim skupom pod nazivom *Gospodarstvo Bjelovarsko-bilogorske županije: kojim putem ići?* Petnaesti je to znanstveni skup u organizaciji bjelovarskog Zavoda (održanog 6. lipnja 2019.) i vrlo značajan jer prikazuje gospodarski razvoj Bjelovarsko-bilogorske županije. U ovom broju časopisa objavljeno je dvanaest članaka, od čega deset sa znanstvenih skupova koji su održani 2018. i 2019. godine. Prof. dr. sc. Vladimir Strugar i prof. dr. sc. Slobodan Kaštela pripremili su tekst Poruke sudionika sa znanstvenog skupa *Gospodarstvo Bjelovarsko-bilogorske županije: kojim putem ići?* koje mogu biti korisna informacija o znanstvenim osnovama daljnjeg razvoja. Objavljena su i dva članka koja nisu vezana za skup održan 2019. Prvi je članak akademika Dragutina Feletara i dr. sc. Petra Feletara o demografskim kretanjima u svih pet gradova Bjelovarsko-bilogorske županije, a drugi dr. sc. Gorana Jakovljevića u kojem se prikazuje simbolizam jajeta kroz kozmogonijske mitove mnogih civilizacija. U rubrici *Prilozi i osvrti* prof. dr. sc. Vladimir Strugar piše o knjizi dr. sc. Željka Karaule *Povijest Grubišnog Polja: srednjovjekovno trgovište, vojna općina, slobodni grad* (2019.) ocjenjujući je značajnim prinosom historiografiji i publicističkoj literaturi o prošlosti Grubišnog Polja.

Ovim 15. brojem (2021.) *Radova* Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru Akademijin Zavod u Bjelovaru simbolično obilježava šesnaest godina aktivnog djelovanja (rujan 2005. – rujan 2021.). U sadržaju ovogodišnjeg broja ukupno je deset članaka;

devet članaka koji su kategorizirani i jedan članak u rubrici *Prikazi i osvrti*.

Autori Želimir Bertić, Mirjana Telebuh i Gordana Grozdek Čovčić u članku *Sociodemografski faktori prilagodbe na umirovljenje kod starijih osoba u Bjelovaru* prikazuju koji su sociodemografski čimbenici povezani s uspješnim ili neuspješnom prilagodbom na umirovljenje. Članak *Metodologija trasiranja cikloturističke rute u koridoru napuštene željezničke pruge* autorskog tima Goran Kos, Zoran Klarić, Predrag Brlek i Petar Feletar posvećen je metodologiji planiranja revitalizacije napuštene pruge Bjelovar - Garešnica s odvojkom za Grubišno Polje za potrebe razvoja cikloturizma u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Dva su članka Dragutina Babića. U članku *Osnovnoškolsko obrazovanje*

nacionalnih manjina u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji prikazuje stavove Čeha i Srba, pripadnika tih nacionalnih manjina o nekim aspektima organizacije odgojno-obrazovnog procesa u osnovnim školama, a u članku *Sjećanje/pamćenje, identitet, asimilacija: Česi u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji* prikazuju se rezultati empirijskog istraživanja na uzorku pripadnika češke nacionalne manjine u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Časopis objavljuje *Uspomene iz Domovinskog rata iz 1991. godine brigadira Ivana Plasaj, zamjenika zapovjednika Operativne zone Bjelovar* uz znanstveni kritički osvrt i prigodni uvod u biografiju Ivana Plasaja autora Željka Karaule. Tekst *Djeca iz Potkozarja zaprimljena na skrb i liječenje u Državnu bolnicu Bjelovar 1942. – 1943. godine* autora Dubravka Habeka dokazuje kako su ondašnje lokalne vlasti omogućile pridošloj djeci zbrinjavanje, skrb, njegu i liječenje. Na engleskom jeziku objavljen je tekst autorice Oksane O. Ayvazyan *Sociological Foundations of Legal Education and Legal Communication as Mechanism for the Formation of Communicative-Legal Culture of a Person in a Modern Social*

and Cultural Society (Sociološki temelji pravnog odgoja i pravne komunikacije kao mehanizam za formiranje komunikacijsko-pravne kulture osobe u suvremenom društvenom i kulturnom društvu). Slaven Pejić u članku *Promjene kulturno-obrazovne paradigme narodnih knjižnica na području Bjelovarsko-bilogorske županije za vrijeme pandemije COVID-19* piše o kulturno-obrazovnoj ulozi narodnih knjižnica u suvremenom informacijskom društvu te prikazuje promjene njezine kulturno-obrazovne paradigme uslijed pandemije COVID-19. Iva Rosanda Žigo i Marija Brajković u radu *Zastupljenost i načini novinskog predstavljanja priča o samoubojstvu na primjeru Bjelovarskog lista (u razdoblju od 2009. do 2015. godine)* prikazuju zastupljenost i načine medijskog prezentiranja priča o samoubojstvu u Bjelovarskom listu. U rubrici *Prikazi* i osvrti tekst je Vladimira Strugara u povodu smrti Ilije Pejića (1956. – 2021.), profesora hrvatskoga jezika i književnosti, književnog povjesničara, književnog kritičara, kulturnog djelatnika i knjižničarskog savjetnika.